

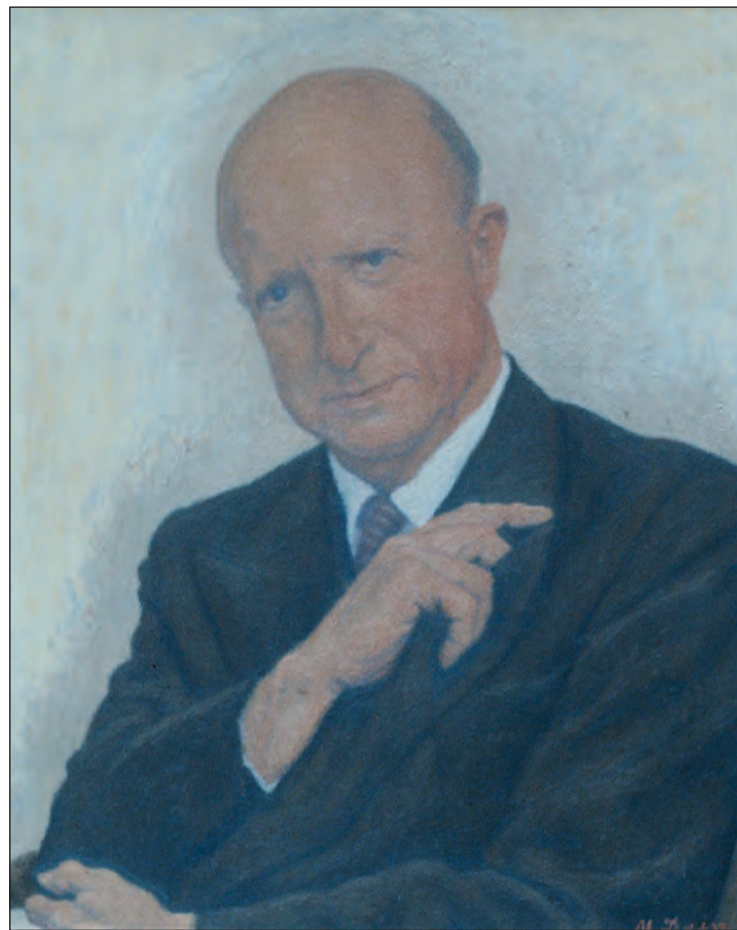
Torleif Bjarne Dale (1900–1995) ⁽⁸⁰⁾ tok medisinsk embetseksamen i 1927 og ble spesialist i radiologi fem år senere i 1932. Han hadde da arbeidet ved røntgenavdelingen ved Bergen kommunale sykehus og ved Rikshospitalets kirurgiske avdeling og ved røntgenavdelingen, der han ble konstituert overlege i 1931 og overlege og dosent i 1932, professor i radiologi 1938–1970. Han drev også som privatpraktiserende spesialist fra 1933. Han var formann i Det norske medicinske Selskab 1940–1942. Dale er kjent for sin innsats i motstandsbevegelsen under krigen. Han var dekanus for det medisinske fakultet i Oslo 1945–1951. Portrettet av ham som eies av Selskabet, er en kopi utført i 1955 av et maleri av Henrik Sørensen.

Trygve Serck-Hanssen (1890–1966) ⁽⁸¹⁾ både var fra Bergen og arbeidet der fra 1926, fra 1927 som kirurg ved Røde Kors' klinikk i Bergen. Han hadde etter medisinsk eksamen i Kristiania i 1915 en variert utdannelse som sykehuslege før han ble godkjent spesialist i kirurgi 1926. Det er ikke helt klart hvilken relasjon han hadde til Det norske medicinske Selskab, ettersom hans foreningsinnsats først og fremst er knyttet til det medisinske liv i Bergen, men like fullt eier Selskabet i Oslo et maleri av ham.

Svanesang eller tilpasning?

Fra 1920-årene og framover ble det færre og færre nye malerier i Det norske medicinske Selskab. Hvordan tolker vi det?

En nærliggende forklaring er selvsagt kulturell – man valgte i stadig mindre grad å hedre fortjente personer på denne måten. En annen mulig forklaring er imidlertid mer interessant – kanskje

⁽⁸¹⁾ *Trygve Serck-Hanssen (1890–1966)*

skjedde det noe med Selskabet og dets rolle i medisinen og i samfunnet generelt?

«Konkurrenten» Den norske legeforening ble stiftet i 1886. Rundt 1900 var det ca. 1 200 leger i Norge. Medlemstallet i Selskabet var i 1886 192 og i 1903 hadde det steget til 220. Dette vil si at ca. 20 % av legene i Norge var medlemmer. Ettersom deltakelse i Selskabets aktiviteter var mest aktuelt for leger som bodde i hovedstaden og nærmeste omegn, vil det si at deltakelsen herfra var meget god.

Medlemstallet steg riktignok, f. eks. var det 353 i 1932, men antallet leger i Norge steg relativt sett betydelig mer. Når Selskabet i 2012, etter opprydding av ikke-betalende etc. er nede på omtrent samme tall som i 1903, mens vi har et legetall i landet som er i størrelsesordenen 25 000, betyr det at Selskabet har endret karakter – i det minste i de mange ikke-medlemmers øyne.

Årsakene til dette er flere. En av dem er altså at den mer praktisk rettede og fagforeningspregede Legeforeningen ble stiftet i 1886. Mange leger følte seg mer hjemme der og brukte tid og krefter på organisasjonsarbeid i en forening som de følte mer tok seg av deres hverdag og arbeidsvilkår. Men til langt ut på 1900-tallet hadde Selskabet en funksjon som Legeforeningen aldri dekket. I Selskabet møttes man regelmessig til utveksling av faglige kunnskaper og erfaringer og for å oppdateres om hva som skjedde i medisinen. Møtene i Selskabet hadde noe av den samme funksjon som f. eks. 1960-årenes åpne lørdagsforelesninger i Rikshospitalets store auditorium hadde, eller for så vidt nåtidens fredagsmøter på Rikshospitalet på Gaustad.

Da medisinen begynte å splittes opp i spesialfag, fikk man også spesialforeninger som overtok en god del av slike faglige diskusjo-

ner som før hadde funnet sted på Selskabets møter, men med den ulempen at alle ikke da lenger fikk høre alt – helheten i medisinen ble svekket. Selskabets representativitet for norsk medisin ser ut til å gå gradvis tilbake fra 1920-årene og framover. Var dette en *villet* utvikling? Så legene i samtiden hva som var i ferd med å skje?

Man kan få noen ideer ved å følge diskusjonene om lokaler. Sirkulasjon av fagtidsskrifter og anskaffelse av faglitteratur hadde vært en kjerneaktivitet helt siden 1826, men denne sirkulasjonen ble etter hvert komplisert og opphørte i 1893. Boksamlingen tok plass og da man bygde nytt hus i 1893, ble det diskusjoner om biblioteket. Dette fikk et eget rom, men så ble det vedtatt nedlagt i 1906. Tiden og medisinen hadde selvsagt forandret seg, og tidsskrifter og bøker var dermed forlatt som samlingspunkt og som rasjonale for Selskabet.

Bygget fra 1893, Christian IV's gate 9, er interessant, blant annet fordi man ganske snart fant det trangt og uhensiktsmessig. Evnet man ikke å se i ethvert fall *litt* inn i framtida da man planla? Eller var det noe ved ambisjonene som ikke passet inn i tiden? Kanskje forandret både medisin og samfunn seg raskere enn man var klar over?

På Selskabets generalforsamling i 1925 ble det nedsatt en komite som skulle utrede nye lokaler. Den besto av indremedisineren Nils Berg Koppang (1876–1957), Valentin Fürst ⁽⁵⁶⁾ og Frithjof Øistein Tidemand-Johannessen (1893–1976) ⁽⁸²⁾. Sistnevnte hadde legeeksamen fra 1918, men som student hadde han i 1915–1916 under verdenskrigen ledet den såkalte norske skiambulansen i Les Vosges på fransk side. Han hadde studieopphold i Frankrike etterpå, diverse sykehustjeneste, ble spesialist i indremedisin i 1926 og i

⑧2 *Frithjof Øistein Tidemand-Johannessen (1893–1976) malt av Windfeld 1958*

radiologi i 1930. Fra 1931 til 1960 var han overlege ved Lovisenbergs røntgenavdeling. Fra 1932 var han Selskabets forretningsfører. Maleriet av ham er signert Windfeld 1958.

Så vidt det kan sees, var det denne komite som fikk presset gjennom kjøpet av den fornemme villa Drammensveien 80, mot blant annet den nøkterne Gunnar Spone Amundsens ⑤9 forsøk på å slå kaldt vann i blodet på kollegene.

Så kom et innspill fra dr. Einar Lindboe (1876–1953), dynamisk kirurg med egen, nybygd privatklinikk i Josefines gate 30 (solgt til Oslo kommune og brukt som kvinneklinikk fra 1929), og kirurgisk overlege på Diakonhjemmet fra 1929. Forslaget gikk ut på å kjøpe inn til Selskabet kollega Emil Rodes ⑥0 villa St. Olavs gate 31 (der Hotel Europa ligger nå). Han lot til og med på egen hånd arkitekt-utarbeide byggeplaner. Forslaget ble imidlertid nedstemt.

Så kom den opprinnelige komiteen med forslaget om å kjøpe og bebygge løkken Drammensveien 44 etter tegninger av arkitektfirmaet Astrup, og slik ble det (13).

Noe av det som er interessant ved å se tilbake på denne prosessen, er spørsmålet om ikke byggekomiteen avslørte at Selskabet hadde lullet seg inn i et elitistisk selvbilde som ikke stemte med 1920- og 1930-årenes harde virkelighet. I Drammensveien 44 ble det bygd en stor foredragssal, men også et bibliotek der det var planlagt for at man skulle kunne sitte i dype stoler, lese, tenke, konversere og få servert smørbrød med tilbehør, et opplegg å la engelsk klubb. Denne stilen viste seg å være avlegs allerede fra starten. Derfor ble Drammensveien 44 en «hvit elefant» for Selskabet i over 60 år framover. Bidro denne elitære holdningen til at man skjøv nye leger fra seg?

Medisinhistorie på Oslos kirkegårder

Selv om det har foregått mye innen medisinen i andre deler av landet også, har likevel mange av dem som har formet norsk medisin hatt tilhold i hovedstaden – så også de fleste av Det norske medicinske Selskabs medlemmer.

Fra 1808 har Vår Frelses Gravlund vært en av byens viktigste og mest tradisjonsrike gravplasser. I tillegg har man blant annet Gamle Aker kirkegård, som var anlagt allerede rundt 1100, senere utvidet.

I 1837 ble et areal reservert for koleragraver for Aker kommune. I 1861 overtok Christiania kommune kirkegården.

Dette betyr at hvis man tar en langsom spasertur på disse to

kirkegårdene, vil man finne gravene til mange samfunnsstøtter fra 1800-tallet og framover til midten av 1900-tallet, da det også var blitt mange andre store gravplasser i Oslo.

Ser man etter medlemmer av Det norske medicinske Selskab, finner man nederst på Vår Frelses Gravlund professor Michael Skjelderups (1769–1852) ① grav, der visdommens ugle vokter både graven og gravskriften.

Ikke langt unna finner vi graven til kirurgen Alexander Malthe (1845–1928) ③⑤, mens professor Søren Holth (1863–1937) ⑤⑤ og hans ektefelle, Norges første kvinnelige lege Marie Spångberg Holth (1865–1942) ligger begravet litt lenger nord.

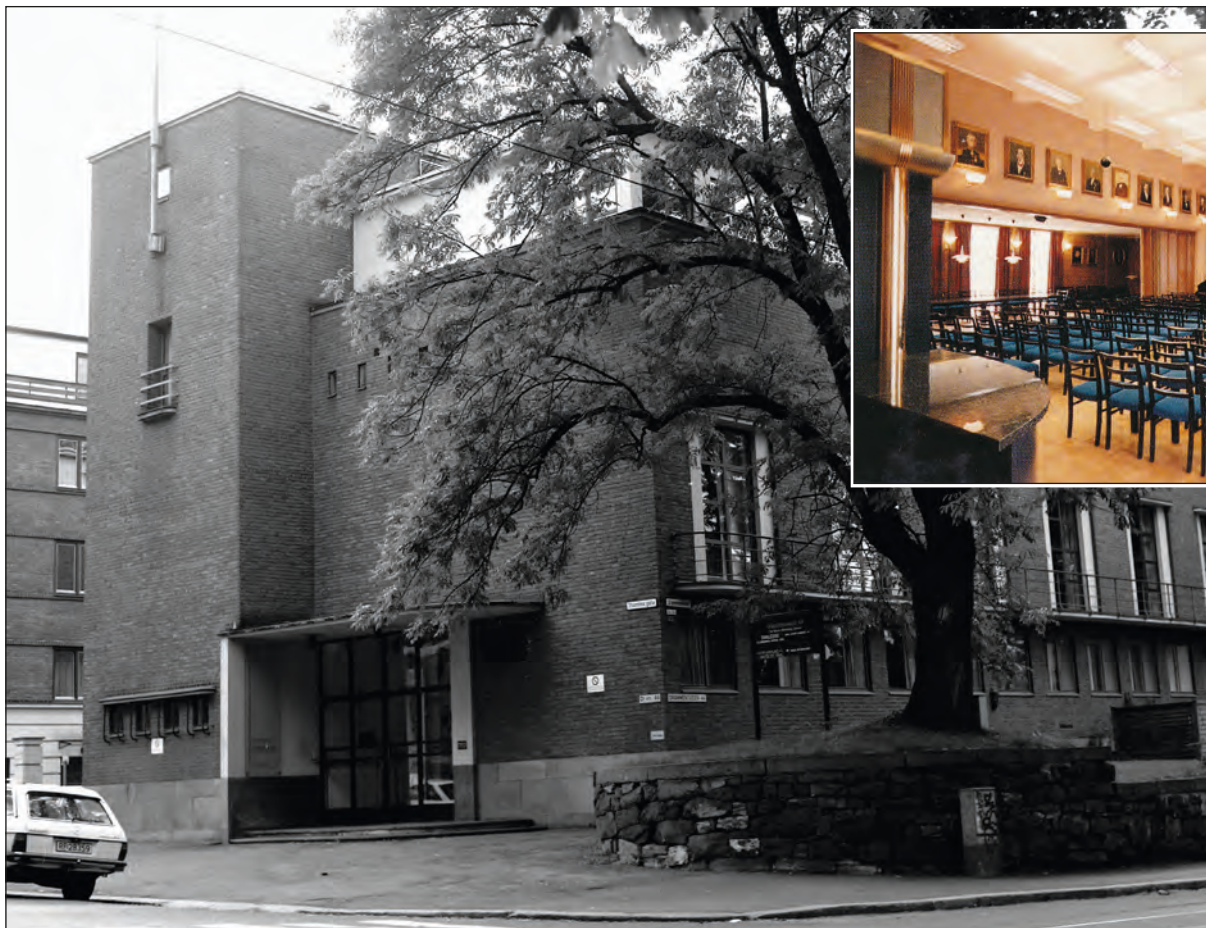

Øverst på kirkegården, ved gjerdet mot Ullevålsveien, finner vi gravplassen til dr. Herman Gjør (1828–1905) ⑮

På gamle Aker kirkegård, professor Torleif Dale (1900–1995) ⑧⑩

Drammensveien 44, fotografert i 1996

*Foredragssalen i
Drammensveien 44
etter rehabilitering
i 1987*